

בית המשפט העליון**ע"א 3497/13**

לפני: כבוד השופט י' דנציגר
 כבוד השופט ע' פוגלמן
 כבוד השופטת ע' ברון

המערערת: אימפריה יאסין להשקעות ומימון בע"מ

נגד

המשיב: בנק הפועלים בע"מ

ערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' הנשיאה ה' גרסטל) [בה"פ 28387-10-12](#) [פורסם בנבו] מיום 29.4.2013

תאריכי הישיבות: כ"ז בחשון התשע"ו (9.11.2015)
 י"ג בחשון התשע"ה (6.11.2014)

בשם המערערת: עו"ד עמית בר-טוב; עו"ד נעם זוכמן

בשם המשיב: עו"ד נחום הופטמן

בשם המפקח על הבנקים: עו"ד לימור פלד

חקיקה שאוזכרה:

[חוק איסור הלבנת הון, תש"ס-2000](#): סע' [11ג\(א\)](#), [11ג\(א7\)](#)

[חוק הבנקאות \(שירות ללקוח\), תשמ"א-1981](#): סע' [2\(א\)\(2\)\(ב\)](#), [7א](#)

[פקודת הבנקאות, 1941](#)

מיני-רציו:

* נדחה ערעור על פס"ד מחוזי שקבע כי חשבונה של המערערת בבנק, לא ייסגר כל עוד המערערת מבצעת בו פעולות ניכיון שיקים בלבד – להבדיל מפעולות הנחזות להיות "פריטת שיקים"; נקבע כי הפעילות הקונקרטיית נושא ההליך שעליה עמד ביהמ"ש קמא – בשים לב להיקפה, לסכום הממוצע של השיקים ולהעדרו של הגיון כלכלי – מצביעה על חשש סביר לפעילות אסורה לפי חוק איסור הלבנת הון ודי בכך כדי להביא לדחיית הערעור.

* בנקאות – חשבונות בנק – סגירתם

* שטרות – שיקים – ניכיון שיקים

* עונשין – עבירות – הלבנת הון

ערעור על פס"ד מחוזי בו נקבע כי חשבון הבנק של המערערת – הפועלת בתחום של ניכיון שיקים ומורשית להעניק שירותים שונים לפי חוק איסור הלבנת הון – המתנהל אצל המשיב לא ייסגר, כל עוד המערערת מבצעת בו פעולות ניכיון שיקים בלבד – להבדיל מפעולות הנחזות להיות "פריטת שיקים".

ביהמ"ש העליון (מפי השופט ע' פוגלמן) דחה את הערעור מהטעם הבא:

סעיף 24 להוראות המפקח על הבנקים לעניין הלבנת הון מאפשר לתאגיד הבנקאי לסרב לנהל חשבון בנק של לקוח אם היה לבנק יסוד סביר להניח שלקוחו מבצע פעולות הקשורות להלבנת הון. במקרה דנא קבע ביהמ"ש קמא כי לנוכח הפקדות שיקים בסכומים ניכרים, לזמן פירעון מידי וללא כל רכיב סיכון, היה לבנק יסוד סביר להניח שמתבצעת בחשבון המערערת פעולה הקשורה להלבנת הון. בצד האמור, נוכח התנהלות הבנק מול המערערת והשינוי בעמדתו נקבע כי הבנק לא פעל בסבירות ובתום לב עת הודיע למערערת על סגירת החשבון, כמצופה מתאגיד בנקאי. על כן התקבלה התובענה באופן חלקי, כך שנקבע כי הבנק יהיה מנוע מלסגור את חשבון הבנק של המערערת כל עוד זו תפעל בו בהתאם לתעודת רישום לנותן שירות מטבע שקיבלה, ולענייננו: תבצע פעולה של ניכיון שיקים (היינו, קבלת שיקים מעותדים והעברת הסכום הנקוב בהם בניכוי ריבית באופן מידי, להבדיל מהפעולות שביצעה, הנחזות להיות פריטת שיקים). עוד נקבע כי היא זכאית גם לבצע כל פעולה אחרת נוספת המותרת לביצוע על פי תעודה זו. ככל שהמערערת לא תפעל במתכונת האמורה, יהא הבנק רשאי לסגור חשבונה לאלתר.

לעמדת ביהמ"ש, לצורך הכרעה בערעור, לא נדרשת נקיטת עמדה בדבר יחסי הגומלין שבין פריטה לבין ניכיון או בדבר קביעת ביהמ"ש שלפיה ניכיון, להבדיל מפריטה, יותר באופן גורף. להשקפת ביהמ"ש אין עילה להתערב בקביעת ביהמ"ש המחוזי, שאותה נימק בפירוט, כי הפעילות הקונקרטית נושא ההליך שעליה עמד – בשים לב להיקפה, לסכום הממוצע של השיקים ולהעדרו של הגיון כלכלי – מצביעה על חשש סביר לפעילות אסורה לפי חוק איסור הלבנת הון. די בכך כדי להביא לדחיית הערעור.

פסק-דין

השופט ע' פוגלמן:

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' הנשיאה ה' גרסטל) קבע כי חשבונה של המערערת, המנוהל אצל המשיב (להלן גם: הבנק), לא ייסגר כל עוד המערערת מבצעת בו פעולות ניכיון שיקים בלבד – להבדיל מפעולות הנחזות להיות "פריטת שיקים". על הכרעתו זו נסב הערעור שלפנינו.

1. המערערת פועלת בתחום ניכיון השיקים ומורשית להעניק שירותים שונים בהתאם [לסעיף 11ג\(א\) לחוק איסור הלבנת הון](#), התש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון), על פי המפורט בתעודת רישום לנותן שירות מטבע שניתנה לה (להלן: הרישיון). למערערת חשבון בנק המתנהל אצל המשיב. בפגישה שהתקיימה בחודש יוני 2012 בין מנהל המערערת ובעל זכות החתימה בחשבונה לבין המנהל החדש של סניף הבנק טען האחרון כי משום שלמערערת אין רישיון לעסוק בניכיון שיקים, ובפרט בניכיון שיקים לפי [סעיף 7א לחוק הבנקאות \(שירות ללקוח\)](#), התשמ"א-1981 (להלן: חוק הבנקאות), ככוונת הבנק להפסיק את פעילותה בחשבונה. על רקע זה פנה בא כוח המערערת לבנק ביום 27.6.2012, והפנה את תשומת לבו לכך שהמערערת פועלת על פי דין ובהתאם לאישורים שניתנו לה, ואין היא עוסקת בניכיון כרטיסי חיוב כאמור [בסעיף 7א לחוק הבנקאות](#). בנסיבות אלו התבקש הבנק להבהיר את עמדתו בכתב, להימנע מסגירת החשבון ולהפנות את בא כוח המערערת להוראות בדין שמכוחן, לפי טענתו, פעילותה אסורה.

2. ביום 30.9.2012 פנה הבנק למערערת במכתב נושא הכותרת "הודעה על סגירת חשבון", שבו נכתב כי בהתאם למידע שבידי הבנק יכול שבחשבון המערערת מתנהלת פעילות חריגה שאינה תואמת את רישיונה, ולפיכך החליט הבנק לסגור את חשבונה תוך 30 ימים. בפגישה בין הצדדים שהתקיימה בהמשך לתכתובת ביניהם הודיע הבנק למערערת, לראשונה, כי הפעילות האסורה שהיא מבצעת היא "פריטת שיקים" ולא ניכיון שיקים. בהמשך הודיע הבנק בכתב כי הפעילות המבוצעת בחשבון המערערת אינה עונה על תנאי הרישיון שניתן לה לביצוע עסקאות אמתיות של ניכיון שיקים. הבנק הפנה לעניין זה להגדרת "שירותי ניכיון" בעסקאות בכרטיס חיוב [בסעיף 7א לחוק הבנקאות](#) ודרש כי המערערת תחדל לאלתר מפעילות בחשבון שאינה ניכיון שיקים "אמיתי", שאם לא כן ייסגר החשבון באופן מידי וללא כל התראה נוספת.

3. בהמשך להליכים שנסבו על סעד זמני, שלא כאן המקום להרחיב בהם, הוגשה התובענה למתן צו הצהרתי נושא ערעור זה, שבגדרה התבקש סעד האוסר על הבנק לסגור את החשבון; וכמו כן סעד המורה לו לאפשר למערערת לנהל במסגרת חשבונה פעילות בנקאית מלאה.

4. בפסק הדין עמד בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' הנשיאה ה' גרסטל) על התשתית התחקית הצריכה לדיון, שנקודת המוצא שלה בהוראת [סעיף 2\(א\)\(2\)\(ב\)](#) לחוק הבנקאות הקובע כדלקמן:

<p>2(א). לא יסרב תאגיד בנקאי סירוב בלתי סביר לתת שירותים מהסוגים הבאים: (1) [...] (2) פתיחת חשבון עובר ושב במטבע ישראלי וניהולו כל עוד מתקיימת אחת מאלה: (א) החשבון ביתרת זכות לטובת הלקוח; (ב) הלקוח עומד בתנאי ההסכם בינו לבין התאגיד הבנקאי בקשר לניהול החשבון; [...]</p>	<p>חובה לתת שירותים מסויימים</p>
---	----------------------------------

5. בית המשפט קבע כי מכלל זה ניתן להבין כי תאגיד בנקאי רשאי לסרב ליתן את השירותים המנויים בסעיף זה, ובלבד שמדובר בסירוב סביר. נטל ההוכחה לקיום הסירוב הסביר ליתן את השירות – מוטל על כתפי התאגיד הבנקאי. בית המשפט הוסיף ועמד על חיקוקים נוספים שבגדרם מוסדרת פעילותו של התאגיד הבנקאי, ביניהם [פקודת הבנקאות, 1941](#), חוק הבנקאות, [חוק איסור הלבנת הון](#), הוראות המפקח על הבנקים וכללי הבנקאות; וציין כי במקביל לפעילותו העסקית מבצע התאגיד הבנקאי גם תפקידים בעלי גוון מנהלי המוטלים עליו על פי דין, שבביצועם הוא מצוי תחת פיקוח של רשות מנהלית וכפוף לביקורת מצידה. בין תפקידים אלה צוינה החובה המוטלת על התאגיד הבנקאי מכוח סעיף 14(ב) להוראה 411 של המפקח על הבנקים: ניהול בנקאי תקין (מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות) (להלן: הוראות המפקח על הבנקים לעניין הלבנת הון):

<p>14(א). [...] (ב) תאגיד בנקאי ינהל מערכת ממוחשבת לאיתור פעילות חריגה בכל חשבונות לקוחותיו. דבר זה יכול שיעשה על ידי קביעת מגבלות לסוגי חשבונות מסוימים. התאגיד הבנקאי יבחן באופן מוגבר האם קיים הגיון כלכלי או עסקי בפעולות מורכבות או בפעולות הנכנות באופן בלתי רגיל. פעולות חריגות יכללו, בין השאר, פעולות נעדרות הגיון כלכלי או עסקי, פעולות מורכבות, פעולות בהיקפים ניכרים ובפרט הפקדות במזומן בסכומים שאינם</p>	<p>מעקב שוטף</p>
--	------------------

מתיישבים עם הפעילות הצפויה בחשבון
[...]

סעיף 24 להוראות המפקח על הבנקים לעניין הלבנת הון קובע:

אי-היענות של
הלקוח

24. אי היענות של הלקוח למסור פרטים הנדרשים למילוי הוראות הצו, הוראה זו ונהלי התאגיד הבנקאי שנקבעו על-פיה, וכן יסוד סביר להניח כי פעולה קשורה להלבנת הון או למימון טרור, או יישום מדיניות התאגיד הבנקאי, כאמור בסעיף 41, יחשבו כסיבה לסירוב סביר לפתיחת חשבון וניהולו ולמתן שירותים למבצע פעולה שאינו רשום כבעל או כמורשה חתימה בחשבון לעניין [חוק הבנקאות \(שירות ללקוח\)](#), התשמ"א-1981
[...]

סעיף 24 מאפשר אפוא לתאגיד הבנקאי לסרב לנהל חשבון בנק של לקוח אם היה לבנק יסוד סביר להניח שלקוחו מבצע פעולות הקשורות להלבנת הון.

6. על רקע תשתית נורמטיבית זו עבר בית המשפט לדון ביישומה במקרה הקונקרטי ובחן אם היה לבנק יסוד סביר להניח כי המערערת מבצעת בחשבונה פעולות הקשורות להלבנת הון במועד שבו החליט על סגירת חשבון הבנק שלה. התשתית העובדתית הצריכה לעניין הייתה כלהלן:

(א) הפקדה מיום 6.9.2012 של 14 שיקים מאותו חשבון לפקודת גורם זהה, כאשר כל שיק בנפרד משוך על סכום נמוך מ-50,000 ש"ח והסכום הכולל הגיע ל-650,000 ש"ח. מועד פירעונם של השיקים היה בשבועיים שקדמו להפקדה. אף אחד מהשיקים לא היה בעל מועד פירעון עתידי.

(ב) הפקדה מיום 10.9.2012 של 5 שיקים ברצף מאותו חשבון לפקודת גורם זהה, כאשר כל שיק בנפרד משוך על סכום הנמוך מ-50,000 ש"ח והסכום הכולל של ההפקדה הגיע ל-240,000 ש"ח. כל השיקים היו לזמן פירעון מידי.

(ג) הפקדה מיום 21.9.2012 של 4 שיקים מזומנים שכל שיק בנפרד משוך על סכום הנמוך מ-50,000 ש"ח.

7. בית המשפט נדרש לעמדות השונות שהציג הבנק. צוין כי רק ביום 10.10.2012, בפגישה שהתקיימה בין הצדדים לאחר שנודע לבנק כי המערערת מתכוונת לנקוט בהליך משפטי, הודיע הבנק לראשונה כי הפעילות הבעייתית שמבצעת המערערת היא פריטת שיקים (להבדיל מניכיון שיקים). במכתבו מיום 17.10.2012 טען הבנק כי אין בפעולות המבוצעות בחשבון המערערת מאפיינים של עסקת ניכיון שיקים אמתית, וכי פעילות ניכיון שיקים יכולה להמשיך להתקיים אך ורק אם המערערת תפקיד בחשבון שיקים משוכים על אנשים פרטיים בלבד בסכומים נמוכים; השיקים יהיו מעותדים; והמערערת תשלם תמורתם ללקוחותיה לפני הזיכוי הסופי של השיקים בחשבון. הוסף כי אם המערערת לא תפעל באופן זה, ייסגר החשבון באופן מידי ללא כל התראה נוספת.

8. בהמשך עמד בית המשפט על מאפייניה של עסקת ניכיון שיקים, שהיא "עסקת מכר בה הממכר הוא שיק [...] משמעות הדבר היא, כי העוסק בניכיון שיקים רוכש שיק מאת בעליו. על פי רוב המכירה היא בתמורה לסכום הנקוב בשיק בניכוי סכום כלשהו. הסכום שנוכה משקף את עלות הפירעון המוקדם של השיק ואת הסיכון של אי גבייתו מהמושך [...]". צוין כי בהפקדות המתוארות שבוצעו בחשבון הבנק של המערערת לא היה רכיב של סיכון – האמור להיות קיים בעסקת ניכיון שיקים – שכן האחרונה המתינה שלושה ימי עסקים עד אשר קיבלה לחשבונה את הכסף ורק אז העבירה את הכסף ללקוח. כמו כן, השיקים שניתנו למערערת היו לפירעון מידי ולא מעותדים. פעולותיה ביחס לשיקים שקיבלה אינן עולות בקנה אחד עם עסקת ניכיון שיקים אמתית, ולכן עולה החשד כי כל מטרת העסקה היא להשתמש בחשבונה כצינור להעברת כספים במקום הבנק במקרים שבהם לקוחותיה נתקלים בקשיים מול הבנקים שלהם.

9. בית המשפט דחה את הטענה כי בהוספת [סעיף 11ג\(א\)\(7\) לחוק איסור הלבנת הון](#) בחודש מאי 2012 יש כדי לשנות את התמונה, והוסיף כי אין כל היגיון מסחרי בפריטת שיקים בדרך שבה מתבצעת הפריטה אצל המערערת, למעט עקיפת הקשיים המוצבים בפני לקוחותיה על ידי הבנקים שלהם. בסיכומם של דברים נפסק כי לנוכח הפקדות שיקים בסכומים ניכרים, לזמן פירעון מידי וללא כל רכיב סיכון, היה לבנק יסוד סביר להניח שמתבצעת בחשבון המערערת פעולה הקשורה להלבנת הון. בצד האמור, נוכח התנהלות הבנק מול המערערת והשינוי בעמדתו נקבע כי הבנק לא פעל בסבירות ובתום לב עת הודיע למערערת על סגירת החשבון, כמצופה מתאגיד בנקאי.

על כן התקבלה התובענה באופן חלקי, כך שנקבע כי הבנק יהיה מנוע מלסגור את חשבון הבנק של המערערת כל עוד זו תפעל בו בהתאם לתעודת רישום לנותן שירות מטבע שקיבלה, ולענייננו: תבצע פעולה של ניכיון שיקים (היינו, קבלת שיקים מעותדים והעברת הסכום הנקוב בהם בניכוי ריבית באופן מידי, להבדיל מהפעולות שביצעה, הנחזות להיות פריטת שיקים). עוד נקבע כי היא זכאית גם לבצע כל פעולה אחרת נוספת המותרת לביצוע על פי תעודה זו. ככל שהמערערת לא תפעל במתכונת האמורה, יהא הבנק רשאי לסגור חשבונה לאלתר.

10. על הכרעה זו נסב הערעור שלפנינו. המערערת טענה כי אין כל מניעה כי במסגרת פעילותה תבצע פריטת שיקים במזומן, וזאת בגדר חלופות שונות שעליהן הצביעה [בחוק איסור הלבנת הון](#). עוד נטען כי שגה בית המשפט עת יצר הבחנה בין המושג של "פריטת שיקים" לבין זה של "ניכיון שיקים" – הבחנה שאין לה אחיזה בדין. לטענת המערערת, היא פועלת מזה שנים בשקיפות מלאה ותחת בקרת הרשויות השונות ומעולם לא הועלתה כלפיה טענה; ופסק הדין של בית המשפט המחוזי יביא באופן מידי לקריסתה.

11. הבנק מצדו מבקש להשאיר את הכרעת בית המשפט קמא על כנה. להשקפתו, הפקדת שיקים ותשלומם לאחר שלושה ימי עסקים איננה ניכיון, איננה פריטה ואיננה פעילות בנקאית כלשהי: אין בה מרכיב של רכישה והעברת בעלות, אין בה את מרכיב הריבית ואין בה את מרבית הסיכון. כל שיש בה הוא השכרת השימוש בחשבון, שהיא עבירה יסודית על [חוק איסור הלבנת הון](#).

12. המפקח על הבנקים, שעמדתו התבקשה לאחר דיון ראשון בערעור, פרש לפנינו בכתובים את התשתית הנדרשת לבחינת סבירות ושיקול דעת הבנק. לעמדתו, נוכח היעדרו של הגיון מסחרי או כלכלי בפעילות האמורה וההיקפים הגדולים של הפעולות בחשבון, כמו גם סכומו הממוצע של כל שיק – עניינים אשר הביאו את הבנק לקבוע כי יש חשד לפעילות הקשורה להלבנת הון – סירוב הבנק לבצע את הפעילות בחשבון עולה כדי "סירוב סביר". באת כוח היועץ המשפטי לממשלה הוסיפה כי לטעמה שגה בית המשפט כאשר קבע כי מה שהוגדר על ידו "ניכיון" לא יאפשר את סגירת החשבון, ומה שהוגדר כ"פריטה" יאפשר זאת. לדבריה, התאגיד הבנקאי נדרש לשקול כל מקרה לגופו, כך שבנסיבות מסוימות "ניכיון" יחשב כפעילות החשודה בעבירה על [חוק](#)

איסור הלבנת הון ואילו "פריטה" לא תחייב את סגירת החשבון. עוד הובהר כי הגדרת בית המשפט לפיה פריטה איננה ניכיון – אינה דרושה להכרעה בענייננו.

13. שקלנו את הטיעונים השונים שהועלו לפנינו. מקובלת עלינו עמדת באת כוח היועץ המשפטי לממשלה כי לצורך הכרעה בערעור, לא נדרשת נקיטת עמדה בדבר יחסי הגומלין שבין פריטה לבין ניכיון או בדבר קביעת בית המשפט שלפיה ניכיון, להבדיל מפריטה, יותר באופן גורף. להשקפתנו, אין עילה להתערב בקביעת בית המשפט המחוזי, שאותה נימק בפירוט, כי הפעילות הקונקרטית נושא ההליך שעליה עמד – בשים לב להיקפה, לסכום הממוצע של השיקים ולהעדרו של הגיון כלכלי – מצביעה על חשש סביר לפעילות אסורה לפי חוק איסור הלבנת הון. די בכך כדי להביא לדחיית הערעור.

הערעור נדחה אפוא. המערערת תישא בהוצאות הבנק בסכום של 40,000 ש"ח.

ניתן היום, כ"ט בחשוון התשע"ו (11.11.2015).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 13034970_M10.doc כב
מרכז מידע, טל' 077-2703333; אתר אינטרנט, www.court.gov.il

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, תיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

י' דנציגר 3497/13-54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה